

Київський університет імені Бориса Грінченка

ЗАРУДНЯ ОЛЬГА МИКОЛАЇВНА

УДК 373.3:005.584.1(043.3)

**ПІДГОТОВКА ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ДО МОНІТОРИНГУ
ВЛАСНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ**

13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Київ – 2018

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Київському університеті імені Бориса Грінченка, м. Київ.

Науковий керівник: доктор педагогічних наук, професор
Мартиненко Світлана Миколаївна,
Київський міжнародний університет,
проректор з питань розвитку, м. Київ.

Офіційний опоненти: доктор педагогічних наук, професор
Матвієнко Олена Валеріївна,
Національний педагогічний
університет імені М. П. Драгоманова,
заступник декана з наукової роботи
факультету педагогіки та
психології, м. Київ;

кандидат педагогічних наук,
старший науковий співробітник
Онопрієнко Оксана Володимирівна,
Інститут педагогіки НАПН України,
завідувач відділу початкової освіти,
м. Київ.

Захист відбудеться 23 жовтня 2018 року о 13 год. 00 хв. на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.133.06 у Київському університеті імені Бориса Грінченка за адресою: 04053, м. Київ, вул. Бульварно-Кудрявська, 18/2.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Київського університету імені Бориса Грінченка (04212 м. Київ, вул. Маршала Тимошенка, 13-Б).

Автореферат розіслано ___ вересня 2018 року.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

М. В. Братко

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. Модернізація національної системи освіти відбувається в умовах реформування соціальної, політичної та економічної сфер суспільного життя, інтеграції в світовий та європейський освітній простір, що супроводжується суттєвими змінами в педагогічній теорії та практиці. Українська держава потребує педагогів, зокрема вчителів початкової школи, підготовка яких буде відповідати вимогам часу і соціальним запитам. Визнання цього положення посилює увагу до моніторингу як механізму безперервного відстеження професійної діяльності вчителя початкової школи, виокремлення найважливіших критеріїв і показників ефективності її здійснення з метою визначення траєкторії професійного зростання педагога, отримання інформації про стан функціонування освітньої системи в усій її багатогранності, накреслення перспектив оптимізації освітнього процесу. Оскільки однією із найважливіших характеристик якості освіти є її відповідність постійно змінним потребам суспільства, в учителя початкової школи виникає необхідність здійснювати моніторинг власної професійної діяльності.

Концептуальні напрями діяльності органів державної та виконавчої влади щодо реалізації цього процесу на національному рівні визначено Законами України «Про освіту» (2017 р.), «Про загальну середню освіту» (2016 р.), «Про вищу освіту» (2014 р.), Національною стратегією розвитку освіти в Україні 2012 – 2021 рр., проектом Концепції розвитку неперервної педагогічної освіти (2017 р.), Державним стандартом початкової загальної освіти (2016 р.), Концепцією нової української школи (2017 р.).

Реформа початкової освіти зумовлює соціальну потребу в дослідженні професійної діяльності вчителя початкової школи, яка полягає не лише в умінні передавати навчальну інформацію, а й бути каталізатором її засвоєння і практичного застосування учнями навчальних досягнень. У процесі підготовки фахівців початкової школи пріоритетним завданням є формування творчої цілісної особистості, яка володіє вміннями та навичками, необхідними для вирішення життєвих проблем, культурних запитів, комунікативних потреб, пов'язаних із практичною діяльністю. З урахуванням зазначеного змінюються підходи, зміст, структура й технологія професійної діяльності педагога. Завдання закладів вищої педагогічної освіти полягає у забезпеченні оптимального процесу підготовки майбутніх фахівців, у яких любов до дітей поєднується з творчим інтересом до науки, навичками і вміннями ефективної педагогічної діяльності.

Аналіз праць як українських, так і зарубіжних учених довів, що проблемі професійної підготовки вчителя початкової школи приділяється належна увага, зокрема: теоретичним і методичним засадам педагогічної підготовки (К. Авраменко, Ш. Амонашвілі, В. Бондар, С. Мартиненко, О. Мороз, О. Савченко, В. Сухомлинський, Л. Хоружа); ступеневій освіті вчителів початкової школи (С. Власенко, М. Дарманський, Л. Хомич); практичній підготовці майбутніх учителів початкової школи в Україні та за кордоном (У. Кіреєва, О. Лавриненко, В. Сморгчова); особливостям підготовки педагогів до виховної роботи

(О. Кучерявий); проблемам формування дослідницьких і діагностичних умінь учителів початкової школи (С. Балашова, А. Григор'єв, Л. Коржова, С. Мартиненко, О. Мельник), розвитку професійної активності фахівців (О. Кіліченко, Л. Онищук).

Дослідниками розроблено дидактичні засади педагогічного діагностування вчителя-предметника (Ю. Бабанський, В. Беспалько, Б. Бітінас, М. Голубєв, О. Киричук, І. Лернер, В. Полонський, П. Підкасистий, В. Семиченко).

На основі аналізу наукових джерел встановлено, що моніторинг досліджується науковцями за такими основними напрямками, як: обґрунтування наукових підходів до розкриття сутності педагогічного моніторингу (В. Андреев, Б. Блум, В. Кальней, Н. Мельникова, О. Касьянова, О. Ляшенко, Д. Матрос, Д. Полев, О. Савченко, Р. Торндайк); виокремлення та характеристика методологічних засад проведення моніторингових досліджень (В. Горб, Г. Єльнікова, О. Локшина, Т. Лукіна, В. Олійник, О. Островерх, А. Сологуб); аналіз особливостей, компонентів і засобів освітнього моніторингу (З. Абасов, М. Аузіна, О. Вороніна); характеристика теоретичних основ моніторингу інноваційної діяльності закладів загальної середньої освіти (Л. Ващенко, О. Майоров, Н. Маркова, С. Шишов); застосування моніторингу у процесі вивчення результативності діяльності освітніх закладів з дотримання освітніх стандартів (В. Бодряков, В. Бондар, І. Підласий, Л. Туркіна).

Враховуючи об'єктивну потребу вдосконалення професійної діяльності вчителя початкової школи відповідно до вимог сучасного суспільства, вагомість його готовності до виконання професійних функцій, високу наукову значущість проведених досліджень, варто констатувати недостатній теоретичний і практичний ступінь розроблення проблеми підготовки вчителя початкової школи до моніторингу власної професійної діяльності.

Водночас у контексті обраної проблеми дослідження виявлено суперечності між:

- суспільними вимогами до професійної підготовки вчителя початкової школи та недостатнім рівнем його готовності до моніторингу власної професійної діяльності;
- необхідністю якісної професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи до моніторингу власної професійної діяльності та відсутністю відповідного науково-методичного забезпечення цього процесу;
- потребою формування у майбутніх учителів початкової школи умінь і навичок із моніторингу власної професійної діяльності та недостатньою теоретичною розробленістю проблеми.

Актуальність порушеної проблеми, її недостатня теоретична та практична розробленість зумовили вибір теми дослідження: **«Підготовка вчителя початкової школи до моніторингу власної професійної діяльності»**.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота виконана відповідно до науково-дослідної теми кафедри початкової освіти Педагогічного інституту Київського університету імені Бориса Грінченка «Нова стратегія професійної підготовки педагога в умовах євроінтеграції» (державний реєстраційний номер 0116U002963). Тему дослідження затверджено вченою радою

Київського університету імені Бориса Грінченка (протокол № 2 від 26 лютого 2009 року) та узгоджено в Міжвідомчій раді з координації наукових досліджень з педагогічних і психологічних наук в Україні (протокол № 2 від 31 березня 2009 року).

Об'єкт дослідження: підготовка вчителя початкової школи до майбутньої професійної діяльності.

Предмет дослідження: педагогічний супровід підготовки вчителя початкової школи до моніторингу власної професійної діяльності.

Мета дослідження: теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити ефективність педагогічного супроводу підготовки вчителя початкової школи до моніторингу власної професійної діяльності.

Відповідно до об'єкту, предмету і мети дослідження визначено **завдання**:

1. Здійснити аналіз досліджуваної проблеми в педагогічній теорії та практиці.
2. Охарактеризувати сутність і зміст моніторингу професійної діяльності вчителя початкової школи.
3. Визначити критерії, показники та рівні готовності вчителя початкової школи до моніторингу власної професійної діяльності.
4. Теоретично обґрунтувати та розробити педагогічний супровід підготовки вчителя початкової школи до моніторингу власної професійної діяльності.
5. Експериментально перевірити ефективність педагогічного супроводу підготовки вчителя початкової школи до моніторингу власної професійної діяльності.

Методологічну основу дослідження складають загальнотеоретичні та методологічні положення філософії і педагогіки щодо професійного розвитку та саморозвитку фахівця; загальнонаукові положення теорії пізнання про єдність педагогічної теорії і практики, навчання і виховання, освіти і самоосвіти; концептуальні положення неперервної та ступеневої професійної педагогічної освіти, формування змісту педагогічної освіти; діяльнісний і компетентнісний підходи до професійної підготовки фахівців; положення особистісно орієнтованого та суб'єктивно-діяльнісного підходів у процесі професійного розвитку педагога; сучасні концепції впровадження моніторингових досліджень у галузі освіти.

Теоретичну основу дослідження становлять загальнотеоретичні та методичні положення філософії сучасної освіти (В. Андрущенко, В. Кремень, В. Огнев'юк); неперервної професійної освіти (С. Гончаренко, І. Зязюн, С. Сисоева); компетентнісного підходу в освіті (О. Савченко, Л. Хоружа); особливості педагогічної діяльності та її специфіки (І. Зязюн, І. Зимня, Н. Кузьміна); професійно значущих якостей педагога (А. Алексюк, В. Бондар, В. Сластьонін); підготовки майбутнього вчителя початкової школи (Т. Байбара, В. Желанова, О. Ліннік, О. Матвієнко); формування творчої особистості вчителя у процесі професійної підготовки (Н. Кічук, В. Рибалка); психологічні аспекти теорії діяльності та діяльнісного підходу (Л. Виготський, Г. Костюк, О. Леонтьєв, С. Рубінштейн); теорії та концепції педагогічної діагностики (А. Белкін, Б. Бітінас, К. Інгекамп, А. Кочетов, С. Мартиненко); методологічні й теоретичні аспекти педагогічного моніторингу (О. Абдулліна, В. Андреев, В. Кальней, Д. Матрос,

Д. Полєв); впровадження моніторингу в галузі освіти (Н. Вербицька, В. Горб, Г. Єльнікова, Н. Мельникова, О. Орлов та інші).

Для реалізації мети та вирішення поставлених завдань застосовувались **методи дослідження**: *теоретичні*: аналіз, синтез, узагальнення, порівняння для вивчення досліджуваної проблеми у педагогічній теорії і практиці, характеристики змісту моніторингу професійної діяльності вчителя початкової школи, визначення сутності готовності вчителя початкової школи до моніторингу власної професійної діяльності, встановлення її критеріїв, показників і рівнів та обґрунтування педагогічного супроводу процесу підготовки майбутнього педагога; *емпіричні*: педагогічне спостереження, анкетування, тестування, самооцінка; самоаналіз результатів педагогічної практики, навчально-пізнавальної діяльності вчителів та учнів початкової школи – для вивчення сформованості готовності вчителя початкової школи до моніторингу власної професійної діяльності та перевірки ефективності педагогічного супроводу його підготовки; *методи математичної статистики* – для кількісно-якісної інтерпретації отриманих результатів дослідження.

Експериментальна база дослідження. Експериментальна робота проводилася на базі Київського університету імені Бориса Грінченка, Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова, Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди, Скандинавської гімназії, середньої загальноосвітньої школи I-III ступенів № 280 Дарницького району м. Києва, ліцею № 2 м. Житомира. На різних етапах дослідження було залучено 327 студентів ОКР «бакалавр» напряму підготовки 6.010102 «Початкова освіта».

Наукова новизна і теоретичне значення дослідження полягає в тому, що *вперше*: здійснено теоретичний аналіз проблеми підготовки вчителя початкової школи до моніторингу власної професійної діяльності; розроблено структуру готовності вчителя початкової школи до моніторингу власної професійної діяльності, яку утворюють мотиваційно-ціннісний, когнітивно-операційний та результативно-рефлексійний компоненти, визначено критерії, показники (мотиваційно-ціннісний, когнітивно-операційний, результативно-рефлексійний), та рівні (високий, середній, низький) її сформованості; обґрунтовано та розроблено педагогічний супровід підготовки вчителя початкової школи до моніторингу власної професійної діяльності, який визначається як комплексна система змістово-методичного забезпечення, реалізації мети та завдань моніторингу, допомога суб'єкту в процесі формування орієнтаційного поля власної діяльності, його розвитку та саморозвитку; *уточнено й розширено* зміст і сутність поняття «готовність вчителя початкової школи до моніторингу власної професійної діяльності», яке розглядається як результат професійно-педагогічної підготовки, що охоплює теоретичні знання, практичні вміння, значущі особистісні якості, досвід, необхідні для виконання педагогом моніторингової діяльності та забезпечення відповідного рівня її самоорганізації; *подальшого розвитку набули* наукові уявлення про процес підготовки вчителя початкової школи до моніторингу власної професійної діяльності; діагностичні методики визначення рівня

сформованості готовності фахівців початкової школи до означеного виду діяльності.

Практичне значення одержаних результатів дослідження полягає в розробленні та впровадженні в освітній процес змістового модуля «Моніторинг професійної діяльності вчителя початкової школи» як складової навчальної дисципліни «Основи педагогічної діагностики» (для студентів IV курсу напряму підготовки «Початкова освіта»); діагностичного інструментарію визначення рівня сформованості готовності вчителя початкової школи до моніторингу власної професійної діяльності; доповненні змісту навчально-методичних матеріалів до вивчення навчальних дисциплін «Основи педагогічних досліджень» (II курс, IV семестр), «Основи психодіагностики» (III курс, V семестр).

Матеріали дослідження можуть бути використані викладачами закладів вищої педагогічної освіти у процесі розроблення навчально-методичного забезпечення, а також діагностування педагогічних явищ; моніторингу якості освітнього процесу початкової школи; застосовуватись адміністрацією закладів загальної середньої освіти для оцінювання професійної діяльності педагогів під час проведення атестації; підвищення кваліфікації вчителів початкової школи у системі післядипломної педагогічної освіти.

Результати дослідження **впроваджено** в освітній процес Київського університету імені Бориса Грінченка (акт № 164-н від 6 листопада 2017 року), Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова (акт № 231 від 13 листопада 2017 року), Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди (акт № 01/10-1025 від 21 грудня 2017 року), Скандинавської гімназії (довідка про впровадження № 144 від 9 жовтня 2017 року), середньої загальноосвітньої школи I-III ступенів № 280 Дарницького району м. Києва (довідка про впровадження № 160 від 5 жовтня 2017 року, ліцею № 2 м. Житомира (довідка про впровадження № 441 від 10 жовтня 2017 року).

Вірогідність та обґрунтованість результатів дослідження забезпечено методологічною аргументованістю його вихідних положень, застосуванням комплексу взаємопов'язаних дослідницьких методів, адекватних меті, завданням, об'єкту та предмету дослідження, кількісним та якісним аналізом одержаних результатів експериментальної роботи, а також позитивними наслідками їх упровадження.

Апробація результатів дослідження. Основні висновки та результати дослідження оприлюднено на науково-практичних конференціях і семінарах різних рівнів, зокрема: *міжнародних* – «1020-річчя історії шкільної освіти в Україні: традиції, сучасність та перспективи» (Київ, 2009); «Акмеологія – наука XXI століття (Київ, 2011); «Вища освіта України у контексті інтеграції до європейського освітнього простору» (Київ, 2015); «Початкова освіта: історія, проблеми, перспективи» (Ніжин, 2016); «Педагогіка у міждисциплінарному вимірі: від традицій до інновацій» (Київ, 2016); «Проблеми фахової підготовки вчителя початкової школи в контексті становлення нової української школи» (Київ, 2017); *всеукраїнських*: «Моніторинг якості освіти: теорія та практика» (Київ, 2009); «Професійна адаптація молодого вчителя в умовах змін ціннісної парадигми

суспільства» (Київ, 2010); «Освітологія – науковий напрям інтегрованого пізнання освіти» (Київ, 2010); «Стандартизація сучасного українського письма: реалії та перспективи» (Київ, 2011); «Сучасні технології розвитку професійної майстерності майбутніх учителів» (Умань, 2013); «Дослідження молодих учених у контексті розвитку сучасної науки» (Київ, 2016); «Акмеологічні засади інноваційного розвитку закладу освіти» (Київ, 2016); *педагогічних читаннях*: «Василь Сухомлинський у діалозі з сучасністю: дошкілля – початкова школа» (Хмельницький, 2011); «Методична спадщина М. В. Богдановича: сучасний контекст» (Київ, 2015).

Публікації. Основні теоретичні положення та висновки дослідження висвітлено в 11 публікаціях, із яких: 1 стаття – у зарубіжному періодичному виданні, 6 статей – провідних фахових виданнях України, 4 статті – збірниках наукових праць.

Структура та обсяг дисертації зумовлені логікою наукового пошуку. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, додатків, списку використаних джерел (305 найменувань, із них 16 – іноземною мовою; 7 – інтернет-ресурси). Загальний обсяг дисертації становить 299 сторінок, із них основного тексту – 189 сторінок. Робота містить 19 таблиць, 12 рисунків, 20 додатків.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовано актуальність дослідження обраної проблеми; визначено об'єкт, предмет, мету, завдання, розкрито теоретичні й методологічні засади, методи дослідження, його наукову новизну, теоретичне і практичне значення; подано інформацію про апробацію та впровадження результатів дослідження, зазначено публікації, структуру й обсяг дисертації.

У **першому розділі** «*Моніторинг професійної діяльності вчителя початкової школи як педагогічна проблема*» подано результати ретроспективного аналізу досліджуваної проблеми в наукових джерелах; охарактеризовано сучасний стан моніторингу професійної діяльності вчителя початкової школи; визначено базові поняття дослідження; виокремлено напрями моніторингу професійної діяльності вчителя початкової школи.

Аналіз наукових джерел із окресленої проблеми засвідчив, що моніторинг широко застосовується в українських та зарубіжних освітніх системах. Так, у теорії й практиці освіти існують багатовимірні визначення сутності моніторингу, як: засобу вдосконалення системи інформаційного забезпечення управління (Л. Шибаєва); підвищення ефективності стратегічного планування розвитку середньої і вищої професійної освіти (А. Галаган, Л. Семушина); методу аналізу управлінських рішень під час здійснення педагогічних інновацій (А. Орлов); оцінювання якості освіти (В. Кальней, Н. Селезньова); інформаційної основи в системі оцінювання діяльності педагога, студента, учня (М. Гузаїров, А. Сапронов, Г. Скок).

Встановлено, що у наукових дослідженнях теоретично обґрунтовано й апробовано моніторинг освітнього процесу закладів вищої освіти (В. Горб); професіографічний моніторинг становлення спеціаліста (С. Сіліна); моніторинг розвитку навчальної діяльності учнів (Г. Єльнікова, З. Рябова); моніторинг загальноосвітньої підготовки учнів (Л. Краснокутська); моніторинг результативності освітнього процесу (Н. Вербицька).

На теоретичному і методологічному рівнях проблему діагностування професійної діяльності вчителя розглядають В. Бондар, Л. Божович, І. Гавриленко, М. Голубєв, О. Киричук, А. Кочетов, Н. Кузьміна, С. Мартиненко, І. Підласий, В. Полонський, О. Савченко, Л. Хомич, Л. Хоружа. Визначено, що окремі аспекти моніторингової діяльності були предметом розгляду психологів і педагогів, однак процес підготовки вчителя початкової школи до моніторингу власної професійної діяльності у закладах вищої освіти вивчений недостатньо.

Аналіз наукових джерел дав змогу уточнити сутність і зміст базових понять дослідження. Моніторинг визначено як форма організації збору, зберігання, оброблення та поширення інформації про діяльність певної системи, що забезпечує безперервне спостереження за станом і прогнозування її розвитку. Моніторинг професійної діяльності вчителя початкової школи у дисертації подається як цілеспрямований процес порівняння, зіставлення, оцінювання реального стану професійної діяльності вчителя початкової школи із запланованим (стандартом, орієнтовною моделлю) та прийняття педагогом на основі цього відповідного рішення про поточне коригування професійної діяльності та вдосконалення освітнього процесу.

Встановлено, що моніторинг професійної діяльності вчителя початкової школи є складною системою, яка дає змогу одержувати інформацію про зміст освітнього процесу, форми, методи, прийоми і засоби навчання, рівень професійної діяльності педагога, як складової системи діяльності школи, за якої педагог одночасно є суб'єктом, що здійснює моніторинг і впливає на освітній процес у навчальному закладі. Моніторингове дослідження здійснюється у тісному взаємозв'язку з аналізом таких структурних компонентів освітнього процесу, як: зміст навчання та навчально-пізнавальна діяльність молодших школярів, оскільки професійна діяльність вчителя початкової школи інтегрована в освітнє середовище закладу загальної середньої освіти. Предметом моніторингового дослідження в освітньому процесі є методичні та організаційні інновації щодо їхнього впливу на якісні характеристики результату – навченість учнів; створені в попередні роки навчальні програми, в тому числі авторські та експериментальні; розроблені дидактичні матеріали; апробовані навчальні та діагностичні методики; організаційні форми проведення методичної роботи. Зокрема, на основі вивчення робочих планів і програм встановлено їхню відповідність загальноосвітнім цілям, вимогам Державного стандарту початкової освіти, завданням, тематичному плану навчальної дисципліни; враховано зв'язок теоретичної підготовки вчителя початкової школи з практичною чи майбутньою професійною діяльністю. Крім того, моніторинг професійної діяльності вчителя початкової школи передбачає аналіз якості навчального заняття в контексті алгоритму, наступності

дій педагога: визначення мети, типу, структури уроку, характер діяльності учнів на занятті (репродуктивний, частково-пошуковий, дослідницький), підбір методів і способів навчання.

Моніторинг професійної діяльності вчителя початкової школи ґрунтується на структурі педагогічної діяльності та передбачає її аналіз відповідно до критеріїв: професійна підготовка (знання теоретичних основ науки і сучасних її досягнень, нормативних документів щодо питань навчання та виховання молодших школярів; уміння вибору методів, прийомів і форм організації освітнього процесу); готовність учителя до застосування моніторингу (бажання бачити результати власної професійної діяльності, сформованість потреб самовдосконалення); володіння способами дії (уміння проводити, психологічний, дидактичний аналіз виховних і розвивальних можливостей навчального матеріалу); забезпечення ефективності педагогічного впливу шляхом поетапного встановлення зворотного зв'язку та самоорганізації; регулювання освітнього процесу відповідно до очікуваних результатів.

З'ясовано, що моніторинг педагогічної діяльності є складною і водночас однією з найактуальніших проблем педагогічної науки і практичної діяльності в умовах реформування системи освіти, оновлення її змісту, нормалізації навчального навантаження учнів. Моніторинг поєднує всі види контролю і оцінювання, упорядковує об'єкти, передбачає критерії оброблення даних та їхнє подальше використання з метою впливу як на якісний рівень професійної діяльності педагога, так і на ефективність освітнього процесу.

У **другому розділі** *«Теоретичні і методичні засади підготовки вчителя початкової школи до моніторингу власної професійної діяльності»* охарактеризовано структуру підготовки вчителя початкової школи до моніторингу власної професійної діяльності, розроблено критерії, показники та визначено рівні готовності, обґрунтовано та розроблено педагогічний супровід підготовки вчителя початкової школи до означеного виду діяльності.

Встановлено, що підготовка вчителя початкової школи до моніторингу власної професійної діяльності є організованим, систематичним процесом формування комплексу особистісно-професійних якостей, що охоплює професійні знання, вміння та навички, загальну і фахову компетентність педагога, здійснюється через зміст професійно-педагогічної освіти та передбачає вивчення тих навчальних дисциплін, які безпосередньо або опосередковано спрямовані на ознайомлення майбутніх фахівців із основами моніторингового дослідження. Відповідно, структурно-змістове наповнення процесу підготовки педагога враховує мету, завдання, теоретико-методологічні основи, критерії професійної підготовленості. Методична підготовка полягає в оволодінні вчителем початкової школи практичними вміннями та навичками застосування моніторингу власної професійної діяльності (проектування методик, розроблення анкетування, тестування) під час проходження педагогічної практики.

У розділі розкрито сутність підготовки вчителя початкової школи до моніторингу власної професійної діяльності як поетапного системного навчання, що має на меті поступове ознайомлення студентів із моніторингом, починаючи з

вивчення навчальних дисциплін: «Вступ до спеціальності» («Університетські студії», «Я–студент») (I курс, I семестр), «Основи педагогіки» (I курс, II семестр); «Дидактика» (II курс, III семестр), «Основи педагогічних досліджень» (II курс, III семестр), «Основи психодіагностики» (III курс, VI семестр). Обґрунтовано доцільність застосування як традиційних (лекційні, семінарські, практичні заняття, індивідуальна і самостійна робота), так й інтерактивних форм (дискусії, робота в малих групах, парах, майстер-класи, тренінги, теки із моніторингу, блоги, форуми) професійної підготовки фахівця.

Визначено, що готовність учителя початкової школи до моніторингу власної професійної діяльності передбачає наявність у педагога комплексу вмінь: аналітичних (знаходження в педагогічній теорії положень, висновків, закономірностей, що відповідають логіці педагогічного явища); прогностичних (постановка педагогічних цілей і завдань, прогноз можливих відхилень, визначення етапів освітнього процесу); проєктивних (переведення цілей та змісту освіти у конкретні педагогічні завдання; обґрунтування способів поетапної реалізації; планування змісту і видів діяльності учнів із урахуванням їхніх потреб та власного досвіду); рефлексійних (адекватність визначених завдань наявним умовам; відповідність змісту діяльності школярів поставленим завданням; визначення причин успіхів і труднощів в освітньому процесі).

Готовність учителя початкової школи до моніторингу власної професійної діяльності подано як результат професійно-педагогічної підготовки, особистісне інтегративне утворення, що охоплює теоретичні знання, практичні вміння, значущі особистісні якості, необхідні для виконання моніторингової діяльності та забезпечення відповідного рівня її самоорганізації. Вчитель на основі самопізнання та аналізу результатів власної педагогічної діяльності самостійно визначає зміст і структуру знань та умінь, якими необхідно оволодіти, особистісні та професійні якості, що потребують коригування, як необхідної передумови набуття і збереження професіоналізму. Зроблено висновок, що врахування та осмислення вчителем результатів моніторингового дослідження сприяють активізації його самостійної роботи щодо особистісно-професійного вдосконалення.

Визначено структуру готовності вчителя початкової школи до моніторингу власної професійної діяльності, яку утворюють мотиваційно-ціннісний, когнітивно-операційний, результативно-рефлексійний компоненти, що взаємозумовлені та пов'язані між собою. Виділено відповідні критерії готовності педагога до означеного виду діяльності. Так, мотиваційно-ціннісний критерій характеризує професійно-педагогічну спрямованість особистості фахівця початкової школи; усвідомлення значущості застосування моніторингу у власній професійній діяльності; налаштованість на здійснення моніторингового дослідження. Когнітивно-операційний критерій передбачає оцінювання сформованості професійних знань учителя про сутність і специфіку педагогічної діяльності; особливості організації та проведення моніторингу; практичні вміння визначення стратегії моніторингового дослідження, вибір методики та інструментарію його проведення. Результативно-рефлексійний критерій дає змогу вивчати особливості володіння педагогом необхідними теоретичними знаннями та

практичними навичками щодо здійснення моніторингу власної професійної діяльності, самооцінки досягнення професійного результату та визначення стратегії подальшого розвитку; сформованість його знань і вмінь для встановлення та підвищення рівня готовності до означеного виду діяльності; усвідомлення ним взаємозв'язку особистісної та суспільної значущості моніторингу.

У дослідженні застосовано розроблений діагностичний інструментарій, за допомогою якого визначено стан готовності вчителя початкової школи до моніторингу власної професійної діяльності відповідно до зазначених компонентів. Отримані кількісні результати дали змогу встановити та охарактеризувати рівні сформованості готовності вчителя: високий, середній і низький. Високий рівень готовності характеризувався стійкою особистісно-професійною мотивацією студентів до застосування моніторингу власної професійної діяльності; глибиною та системністю їх знань про зміст, організацію та проведення моніторингового дослідження; творчим характером практичного впровадження моніторингу в освітній процес початкової школи. Середній рівень визначався стійкою орієнтацією студентів на оволодіння професійними знаннями; достатньо розвиненими, але в основному стереотипними вміннями використання моніторингових процедур; прагненням до вдосконалення навичок із моніторингу. Низький рівень був свідченням слабкої зовнішньої мотивації студентів до професійної діяльності; незначного обсягу теоретичних знань про зміст, організацію та проведення моніторингового дослідження; ситуативності використання діагностичних методик; нестійкого бажання вдосконаливати вміння і навички з моніторингу.

Кількісно-якісна інтерпретація результатів діагностування готовності вчителя початкової школи до моніторингу професійної діяльності (14,6% – низький рівень, 76,2% – середній, 8,8% – високий) засвідчила недостатню готовність респондентів до означеного виду діяльності, підтвердила необхідність розроблення педагогічного супроводу їх підготовки. Педагогічний супровід визначено як комплексна система змістово-методичного забезпечення, реалізації мети та завдань моніторингу, допомога суб'єкту в процесі формування орієнтаційного поля власної професійної діяльності. Педагогічний супровід поєднувався з діагностикою, інформаційним пошуком, плануванням, консультуванням, первинною допомогою в реалізації плану, роботою в тісному зв'язку з практичною діяльністю освітніх установ. Обґрунтовано особливості реалізації педагогічного супроводу, який здійснюється за допомогою особистісно орієнтованих технологій професійного розвитку: розвивальної діагностики, тренінгів особистісного та професійного розвитку й саморозвитку, консультування з проблем здійснення моніторингових досліджень.

Встановлено, що педагогічний супровід підготовки вчителя початкової школи до моніторингу власної професійної діяльності здійснюється за такими етапами, як: нормативно-установчий, аналітико-діагностичний, прогностичний, діагностично-проміжний, заключно-діагностичний, що відображають цілісний процес проведення експериментального дослідження і базуються на принципах

науковості, гуманістичної і стратегічної спрямованості, наступності, об'єктивності, нормативності, інформаційної інтегративності.

Зроблено висновок про випереджувальну спрямованість формування готовності вчителя початкової школи до моніторингу власної професійної діяльності на основі неперервного, науково обґрунтованого, діагностико-прогностичного, планово-діяльнісного стеження за станом процесу підготовки майбутніх фахівців з метою оптимального вибору освітніх завдань. Зазначено, що педагогічний супровід підготовки вчителя до означеного виду діяльності має превентивне значення, що дозволяє відстежувати динаміку, зміст, тенденції, діалектику змін, які відбуваються у студентів ще на етапі їхнього навчання; дає змогу систематизувати інформацію про адекватність використаних в освітньому процесі дидактичних засобів; визначити фактори, що впливають на формування особистості майбутніх фахівців.

У **третьому розділі** *«Організація та проведення експериментальної роботи»* визначено етапи педагогічного експерименту; проаналізовано результати та визначено перспективи подальшого наукового дослідження окресленої проблеми.

У роботі розкрито поетапність педагогічного експерименту, який тривав упродовж 2012–2017 навчальних років. В експериментальній роботі взяло участь 327 студентів ОР «бакалавр» напряму підготовки «Початкова освіта». Майбутніх фахівців початкової школи об'єднано в контрольні (КГ) (163 осіб) та експериментальні (ЕГ) (164 осіб) групи. Мета експерименту полягала в розробленні, обґрунтуванні та перевірці ефективності педагогічного супроводу підготовки вчителя початкової школи до моніторингу власної професійної діяльності.

На констатувальному етапі за допомогою діагностичних методів (психолого-педагогічне спостереження, співбесіди, бесіди, анкетування, тестування, відвідування й аналіз навчальних занять, виховних заходів, чинних нормативно-правових документів, навчально-методичного забезпечення освітнього процесу, шкільної документації) виокремлено три рівні готовності (високий, середній, низький) з метою одержання необхідної інформації, апробації та коригування запропонованого педагогічного супроводу.

На формувальному етапі в освітній процес закладів вищої педагогічної освіти згідно з навчально-тематичним планом дисципліни «Основи педагогічної діагностики» впроваджено змістовий модуль «Моніторинг професійної діяльності вчителя початкової школи» з метою формування мотиваційно-цільової сфери у студентів до здійснення моніторингу, формування умінь спостереження й аналізу педагогічних явищ і процесів; застосування результатів моніторингової діяльності для планування навчально-виховної роботи у початковій школі. На цьому етапі експериментального дослідження не лише реалізовувався розроблений нами педагогічний супровід підготовки майбутніх педагогів до здійснення моніторингу власної професійної діяльності, а й відстежувався сам процес, особливості розвитку основних його компонентів. Суттєвою була також робота щодо виявлення та теоретичного обґрунтування істотних зв'язків між перетвореннями у змісті та способах організації професійно-педагогічного навчання та результатами

діяльності майбутніх вчителів початкової школи під час практики, динамікою формування їхніх фахових знань і вмінь щодо здійснення моніторингу.

З'ясовано, що підготовка вчителя початкової школи до моніторингу власної професійної діяльності є процесом ґрунтовним, тривалим, послідовним і рухливим. Зміст підготовки здійснювався відповідно до навчального плану, що враховував психолого-педагогічну і методичні складові. Встановлено, що готовність майбутніх фахівців за мотиваційно-ціннісним компонентом передбачає сформованість у них потреб і мотивів професійного самовдосконалення; накопичення і систематизацію знань про моніторинг, набуття умінь і навичок його здійснення; самооцінку професійних здібностей та можливостей. Метою формування мотиваційної та цільової сфери у змісті діяльності вчителя початкової школи до здійснення моніторингу була активізація самопізнання педагога, усвідомлення ним значення професійної діяльності та моніторингу в ній. Здійснювалося це шляхом включення в освітній процес навчальних дисциплін: «Вступ до спеціальності», «Основи педагогіки», «Основи психодіагностики» спеціально змодельованих педагогічних ситуацій, які сприяли формуванню позитивної мотивації студентів до моніторингової діяльності, зацікавленості до її здійснення. Зазначені дисципліни на формувальному етапі експерименту виконували інформаційно-аналітичну функцію щодо змістового наповнення підготовки вчителя початкової школи до моніторингу.

Основними складовими формування у майбутніх фахівців мотиваційної готовності до моніторингу власної професійної діяльності визначено розширення професійного світогляду (участь студентів у науково-практичних конференціях, семінарах за результатами застосування моніторингових досліджень у власній професійній діяльності); використання інтерактивних форм і методів підготовки; залучення студентів до самостійної навчальної та науково-дослідної діяльності; апробація моніторингових методик в освітньому процесі початкової школи під час педагогічної практики; створення необхідної інформаційної і матеріально-технічної бази закладу педагогічної освіти (наявність відповідного навчально-методичного комплексу із моніторингу, його комп'ютерне забезпечення). Важливе значення у підготовці вчителів початкової школи до зазначеного виду діяльності, зокрема формуванні позитивної мотивації, мав метод створення ситуації успіху, який полягав у застосуванні завдань із практичної діяльності вчителів та відеофрагментів уроків, що давали змогу відчувати захоплення педагогічною професією.

Формування готовності вчителя початкової школи за когнітивно-операційним компонентом здійснювалося на основі впровадження суб'єкт-суб'єктного підходу підготовки педагогів до моніторингу професійної діяльності. На цьому етапі під час вивчення навчальних дисциплін: «Психологія загальна та вікова» (I курс, I семестр), «Основи педагогіки» (I курс, II семестр), «Психологія педагогічна» (II курс, III семестр), «Основи педагогічних досліджень» (II курс, IV семестр), «Основи психодіагностики» (III курс, V семестр), «Методика індивідуального навчання» (III курс, V семестр) у студентів відбувалося накопичення й формування фахових, психолого-педагогічних, поліпредметних,

методичних знань про особливості організації професійної діяльності вчителя початкової школи; застосування моніторингу в освітньому процесі; методи наукового і прикладного дослідження. Засвоєні теоретичні знання закріплювалися у процесі формування умінь та навичок за допомогою вирішення стандартних (типових) і нестандартних (нетипових) ситуацій; застосування на практиці моніторингових методик та інструментарію; спостереження й аналізу педагогічних явищ і процесів; інтерпретації результатів моніторингу для планування навчально-виховної роботи у початковій школі; прогнозування перспектив подальшого розвитку; складання моніторингових програм; здійснення самоаналізу та самооцінки власних можливостей здійснення означеного виду діяльності. Важливою складовою формування когнітивно-операційного компонента став розроблений змістовий модуль «Моніторинг професійної діяльності вчителя початкової школи» в межах навчальної дисципліни «Основи педагогічної діагностики» (IV курс, VII семестр).

Готовність учителя початкової школи за результативно-рефлексійним компонентом забезпечувалася реалізацією майбутнім фахівцем здобутих знань безпосередньо в освітньому процесі початкової школи під час педагогічної практики. На цьому етапі застосовано рефлексійні схеми, листи експертної самооцінки, анкетування, тестування, завдання діагностичного змісту, теку із моніторингу, які засвідчували результати навчальної діяльності студентів щодо оволодіння знаннями, сформованими вміннями і навичками із моніторингу за певний період часу (розроблені анкети, тести саомоніторингу, підбір моніторингових методик), що уможливили вибір способів вирішення професійних проблем. Зазначено, що недостатня сформованість педагогічної рефлексії ставить учителя в залежність від зовнішніх обставин і впливів, перетворює його у виконавця, а педагогічна діяльність набуває ознак процедурності та стереотипізації. Поштовхом до професійної рефлексії слугують ситуації, коли навчально-виховні впливи не дають позитивного результату і перед учителем виникають завдання, що вимагають нестандартних рішень і творчості в пізнанні, навчанні та вихованні дітей.

Доведено, що розвитку рефлексії, науково-практичного мислення, аналітичних умінь і навичок сприяють інформаційні технології (форум, блог, «Живий журнал», онлайн-відеоконференції), під час яких у студентів формується уявлення про структуру професійної діяльності і значення моніторингу у ній. Важливими у цьому процесі були ділові та рольові ігри, вправи, тренінги, розв'язування педагогічних ситуацій та задач, які давали змогу студентам максимально виявляти свої потенційні можливості, відчувати себе незалежною особистістю, здатною діяти і творити в будь-якій нестандартній ситуації, знайти шляхи вирішення проблем у педагогічній діяльності, аналізувати її рівень, прогнозувати траєкторію професійного розвитку.

Зроблено висновок, що готовність учителя початкової школи до моніторингу власної професійної діяльності передбачає інтеграцію теоретичних знань, вироблення та вдосконалення моніторингових умінь і навичок; аналіз закономірностей функціонування системи початкової освіти та її складових

(управління, контроль, оцінювання, діагностування, експертиза); ознайомлення з інноваційними технологіями моніторингу; виявлення об'єктивних і суб'єктивних чинників, від яких залежить ефективність проведення моніторингового дослідження; моделювання структури, змісту і форм моніторингу з урахуванням особистісних і професійних особливостей.

Аналіз стану сформованості готовності майбутніх учителів початкової школи контрольних та експериментальних груп (КГ, ЕГ) до моніторингу власної професійної діяльності підтвердив їх позитивну динаміку (табл. 1).

Таблиця 1

Динаміка сформованості готовності майбутніх учителів початкової школи до моніторингу власної професійної діяльності (%)

Рівні \ Етапи	Констатувальний		Контрольний	
	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ
Високий	4,3	4,5	5,9	17,6
Середній	61,1	61,6	63,2	75,7
Низький	34,6	33,9	30,9	6,7

Результати експерименту засвідчили істотні позитивні зміни у студентів ЕГ щодо сформованості готовності до означеного виду діяльності. В експериментальних групах після формувального експерименту суттєво зменшився відсоток респондентів із низьким рівнем готовності (з 34,6 % до 6,7 %), натомість збільшилась кількість осіб високого рівня готовності (з 4,5 % до 17,6 %). Деякі позитивні зміни, що відбулися у студентів контрольних груп (низький рівень – 30,9 %; середній рівень – 63,2%; високий – 5,9%), не є статистично значущими порівняно зі студентами експериментальних груп. Різниця у порівняних загальних середньостатистичних показниках студентів ЕГ і КГ на високому рівні становила 11,7 % , середньому – 12,5 %, низькому – 24,2%.

Таким чином, аналіз результатів педагогічного експерименту дає підстави стверджувати, що розроблений педагогічний супровід є достатньо ефективним у процесі формування готовності вчителя початкової школи до моніторингу власної професійної діяльності. Отже, мету наукового пошуку досягнуто, завдання дослідження виконано.

Статистичну достовірність результатів педагогічного експерименту підтверджено за допомогою критерію Пірсона χ^2 . Зміни, які відбулися в студентів експериментальних груп наприкінці формувального експерименту, є статистично значущими порівняно з його констатувальним етапом.

ВИСНОВКИ

Теоретико-методологічний аналіз та експериментальне вирішення проблеми підготовки вчителя початкової школи до моніторингу власної професійної діяльності, результати проведеного дослідження дали підстави для таких висновків:

1. На основі аналізу філософських, психолого-педагогічних, методичних джерел встановлено, що, незважаючи на численні наукові розвідки, означена проблема не була предметом цілеспрямованого дослідницького пошуку. Вивчення наукових праць уможливило охарактеризувати історичні аспекти розвитку та функціонування моніторингу; здійснити ретроспективний аналіз окресленого питання; визначити функції, методи, прийоми і засоби моніторингу, його місце у структурі педагогічної діяльності; охарактеризувати теоретичні та методологічні засади проведення моніторингових досліджень; проаналізувати особливості освітнього моніторингу, його компонентів і засобів; розкрити особливості моніторингу професійної діяльності вчителя початкової школи. Результати дослідження дають підстави стверджувати, що ефективність освітнього процесу залежить від рівня готовності педагога до моніторингу власної професійної діяльності, його практичних умінь і навичок прогнозувати перспективи, окреслювати шляхи професійного самовдосконалення і саморозвитку.

2. Теоретичне вивчення наукового тезаурусу проблеми дозволило уточнити та розширити зміст базових понять. Моніторинг подано як форма організації, збору, зберігання, обробки і розповсюдження інформації про діяльність певної системи, що забезпечує безперервне стеження за її станом і прогнозування подальшого розвитку. Поняття «моніторинг професійної діяльності вчителя початкової школи» визначено як цілеспрямований процес системного й послідовного порівняння, зіставлення, оцінювання наявного стану професійної діяльності вчителя початкової школи із запланованим (еталоном, стандартом, бажаною моделлю) та прийняття педагогом на цій основі відповідного рішення щодо поточного коригування структури педагогічної діяльності і процесів, що в ній відбуваються.

Охарактеризовано підготовку вчителя початкової школи до моніторингу власної професійної діяльності як організований, систематичний процес формування комплексу особистісно-професійних якостей, що охоплює професійні знання, вміння та навички, загальну, професійну і фахову компетентність вчителя початкової школи, здійснюється через зміст професійно-педагогічної освіти і передбачає визначення тих навчальних дисциплін, які безпосередньо або опосередковано спрямовані на ознайомлення майбутніх фахівців із основами моніторингового дослідження. Готовність вчителя початкової школи до моніторингу власної професійної діяльності подано як результат професійно-педагогічної підготовки, особистісне інтегративне утворення, що охоплює теоретичні знання, практичні уміння, значущі особистісні якості педагога, необхідні для виконання моніторингової діяльності та забезпечення відповідного рівня її самоорганізації.

3. Визначено структуру готовності вчителя початкової школи до моніторингу власної професійної діяльності, яку утворюють мотиваційно-ціннісний, когнітивно-операційний та результативно-рефлексійний компоненти, що мають вагомe значення у процесі досягнення кінцевого (прогнозованого) результату, розкривають сутність, цілепокладання, методи і засоби дослідження, етапи його організації та проведення. Розроблено критерії (мотиваційно-ціннісний, когнітивно-операційний та результативно-рефлексійний), показники, визначено та

охарактеризовано рівні (високий, середній, низький) готовності вчителя початкової школи до означеного виду діяльності.

4. Розроблено та обґрунтовано педагогічний супровід підготовки вчителя початкової школи до моніторингу власної професійної діяльності, яке тлумачиться як комплексна система змістово-методичного забезпечення, реалізації мети та завдань моніторингу, допомога суб'єкту в процесі формування орієнтаційного поля власної діяльності, його розвитку та саморозвитку. Доведено, що значний потенціал у процесі підготовки фахівців до моніторингу власної професійної діяльності мав введений до навчальної дисципліни «Основи педагогічної діагностики» (IV курс, VII семестр) змістовий модуль «Моніторинг професійної діяльності вчителя початкової школи». Тематична спрямованість навчально-методичних матеріалів модуля допомагає майбутньому фахівцю зінтегрувати професійні знання, дослідити дії, визначити стратегії власної моніторингової діяльності.

5. Ефективність розробленого педагогічного супроводу доведено результатами формувального експерименту: збільшилась кількість студентів із високим рівнем готовності до моніторингу власної професійної діяльності в експериментальних групах, тоді як у контрольних групах аналогічний показник значно не змінився. Для оцінювання стану сформованості готовності було застосовано комплекс розроблених діагностичних методів. Результати дослідження засвідчили динамічні позитивні зміни показників готовності майбутніх фахівців до означеного виду діяльності, достовірність яких підтверджено критерієм Пірсона χ^2 .

Проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів обраної проблеми, а лише відбиває основні положення дисертаційної роботи. Перспективними для наукового пошуку є підбір і апробація ефективних методів формування у студентів моніторингових умінь під час вивчення психолого-педагогічних дисциплін, проходження педагогічної практики, розроблення та впровадження програмного забезпечення для здійснення моніторингу професійної діяльності вчителя початкової школи.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації

1. Герлянд О.М., Лобчук О.Г. Ознайомлення школярів з елементами ділового мовлення // Початкова школа. 2008. №1. С.12–16.
2. Зарудня О.М. Методика формування каліграфічного письма в початковій школі // Науковий часопис НПУ ім. М.П. Драгоманова. Серія 17. Теорія і практика навчання і виховання. Випуск 18: зб. наук. праць. К. : Вид-во НПУ імені М.П.Драгоманова, 2011. С. 53–56.
3. Зарудня О.М. Основні вимоги до особистості вчителя початкової школи у контексті ідей В.Сухомлинського // Педагогічний дискурс : зб. наук. праць. Хмельницький: Ін-т педагогіки НАПНУ, 2011. Випуск 10 . С. 172–175.

4. Зарудня О.М. Особливості проведення моніторингової діяльності вчителя початкової школи // Актуальні проблеми соціології, психології, педагогіки: зб. наук. праць. №3. Т.2. К., 2015. С.17–24.
5. Зарудня О.М. Складові моніторингу професійної діяльності вчителя початкової школи // Початкова школа. 2016. №10. С. 42–45.
6. Зарудня О.М. Блочно-змістові складові моніторингу професійної діяльності вчителя початкової школи // Початкова школа і сучасність. 2017. №8. С.10–12.
7. Зарудня О.М. Рівнева характеристика моніторингу професійної діяльності вчителя початкової школи // European humanities studies State and Society. Slupsk, Poland, 2016. p. 108–118.

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації

1. Герлянд О.М. Діагностика професійного спрямування майбутніх учителів початкових класів // 1020-річчя історії шкільної освіти в Україні: традиції, сучасність, перспективи: зб. матер. міжнар. наук. конф. (Київ, 23 квітня 2009 р.). С.38–45.
2. Герлянд О.М. Моніторингові дослідження професійної діяльності вчителя початкових класів // Освітологія – науковий напрям інтегрованого пізнання освіти: матер. Всеукр. науково-практ. конф. (Київ, 15 грудня 2010 р.). К.: КУ ім. Б.Грінченка, 2010. С. 110–112.
3. Зарудня О.М. Основні напрями проведення моніторингу професійної діяльності вчителя початкової школи // Вища освіта України у контексті інтеграції до європейського освітнього простору: збірн. матер. Міжн. науково-практ. конф. (Київ, 21 листопада 2015 р.). С. 42–49.
4. Зарудня О.М. Моніторингові дослідження професійної діяльності вчителя початкової школи // Початкова освіта: історія, проблеми, перспективи: матер. Міжнародної науково-практичної конференції (Ніжин, 20–21 жовтня 2016 р.) Ніжин: НДУ ім. М.Гоголя, 2016. С.58–59.

Зарудня О.М. Підготовка вчителя початкової школи до моніторингу власної професійної діяльності – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. – Київський університет імені Бориса Грінченка. – Київ, 2018

У дисертаційній роботі подано теоретико-експериментальне дослідження підготовки вчителя початкової школи до моніторингу власної професійної діяльності; здійснено науковий аналіз зазначеної проблеми в педагогічній теорії та практичній діяльності вищих навчальних закладів. Визначено структуру готовності вчителя початкової школи до моніторингу власної професійної діяльності. Охарактеризовано складові мотиваційно-ціннісного, когнітивно-операційного та результативно-рефлексійного компонентів. Розроблено та експериментально перевірено педагогічний супровід підготовки вчителя початкової школи до означеного виду діяльності.

Ключові слова: моніторинг, моніторинг професійної діяльності, підготовка вчителя початкової школи, готовність вчителя початкової школи до моніторингу власної професійної діяльності.

Зарудня О.Н. Подготовка учителя начальной школы к мониторингу собственной профессиональной деятельности. – Рукопись.

Диссертация на соискание научной степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.04 – теория и методика профессионального образования. – Киевский университет имени Бориса Гринченко. – Киев, 2018.

Диссертационная работа содержит теоретико-экспериментальное исследование проблемы подготовки учителя начальной школы к мониторингу собственной профессиональной деятельности. Осуществлен научный анализ указанной проблемы в педагогической теории и практике; разработано педагогическое сопровождение подготовки учителя начальной школы к мониторингу собственной профессиональной деятельности.

Изложены организация, методика и результаты проведенного педагогического эксперимента, анализ которых засвидетельствовал значительное увеличение показателей высокого и среднего уровней сформированности готовности студентов экспериментальных групп по сравнению с контрольными.

Ключевые слова: подготовка учителя начальной школы, мониторинг, мониторинг профессиональной деятельности учителя начальной школы, готовность учителя начальной школы к мониторингу собственной профессиональной деятельности.

Zarudnya O.N. Preparation of a primary school teacher to monitor their own professional activities. – Manuscript. Thesis for the degree of Candidate of Pedagogical Sciences in specialty 13.00.04 – theory and methodology of professional education. – Kiev University named after Boris Grinchenko. – Kiev, 2018.

The thesis presents the theoretical and experimental study of the problem of training an elementary school teacher to monitor their own professional activities. A scientific analysis of the problem in pedagogical theory and practice was carried out. The essence and content of the preparation of the primary school teacher for the monitoring of professional activity are revealed. The modern tendencies of preparation of the future teachers of initial classes for this kind of activity are prone.

Based on the study of various approaches to understanding the key definitions of the thesis, the essence of each of them is refined, which allowed to substantiate the concepts of "training a primary school teacher for monitoring his own professional activity", "readiness of a primary school teacher to monitor professional activities", outline its structure, identify components: motivational-value (a system of humanistic values in the educational process and positive socio-value systems for monitoring); cognitive-operational (mastering knowledge-values of the structure and functions of pedagogical activity, the system of skills necessary for effective monitoring); (high, medium and low), the criteria, indicators and levels of preparedness of the future teachers of the primary classes for monitoring professional activity are determined, the

organization, methodology and results of the conducted pedagogical experiment are stated, analysis of which witnessed a significant increase in the indicators of high and medium levels of preparedness. Dents experimental groups compared with the control experiment results confirmed the effectiveness of the developed model.

Keywords: the preparation of a primary school teacher, monitoring, monitoring the professional activity of a primary school teacher, the readiness of a primary school teacher to monitor their own professional activities.